

MARGOT VANDERSTRAETEN

HET
VLINDER
EFFECT

ROMAN

Uitgeverij Atlas Contact
Amsterdam/Antwerpen

I

ZONDAG 23 NOVEMBER 2008

MIAMI SOUTH BEACH

Het liefst was ik natuurlijk samen met Michael naar Mumbai gereisd. Maar november en december zijn drukke maanden voor de hotels van South Beach, en mijn man zegt dat hij juist in zo'n periode niet gemist kan worden op zijn werk, en als mijn man dat zegt, zal dat wel waar zijn.

Ik heb nog een dik kwartier voor de taxi komt. Het is zo'n kwartier waarvan je niet weet wat je ermee aan moet, en dat je zou overslaan als je daartoe de kans had.

Eerst kijk ik naar de tijd. Hoe die, op het dak van de Amerikaanse bank, om de minuut verspringt. Maar dat blijkt al gauw geen goed idee; als je naar de tijd kijkt, duurt hij eens zo lang.

Ik neem mijn laptop. Tokkel er even op, maar klap hem weer dicht en steek hem terug in mijn handbagage. Ik controleer mijn reisdocumenten voor de zoveelste keer. Ik leg nog een extra laagje zwarte mascara op mijn wimpers, die ik eerder die dag al een paar keer heb bijgewerkt. Ik grijp een sinaasappel van het aanrecht, pulk de logosticker van de vrucht, die ik voor het schillen even opwrijf. Het sap van de schil spat recht in mijn ogen, die beginnen te tranen. Ik peuter het witte vlies van de partjes en begin te eten. Het is weer zo'n lekkere sinaasappel, vlezig en sappig tegelijk, Florida op zijn best.

Dan verslik ik me. Er blijft een partje in mijn keel zitten. Ik probeer te hoesten, maar dat lukt niet. De lucht die ik naar binnen probeer te zuigen, blijft trillen voor de gesloten poort naar mijn longen.

Geschrokken stap ik naar de badkamer, waar ik voor de spiegel van de wasbak ga staan. Het is onzinnig, maar met mijn vingers, die als kam dienen, begin ik mijn halflange lokken goed te leggen, en die beweging doet me deugd, want zo wil ik dat het leven is: rustig en zonder complicaties. Er waait een briesje. De badkamer bezit het enige raam dat in dit appartement nooit gesloten wordt – kwestie van ventilatie. De lucht van buiten streekt mijn wangen en mijn haren, maar ‘inhaleren’ lukt me niet.

Ik verman me. Ik maak mijn rug hol door, nog altijd voor de spiegel, zo ver mogelijk achterover te leunen, en buig daarna mijn bovenlichaam met volle kracht voorover, tot mijn neus het fonteintje raakt. Ik herhaal deze beweging een paar keer na elkaar, werktuigelijk, alsof er binnen in mij een primair mechanisme in werking wordt gesteld waarvan ik het bestaan nooit eerder heb ontdekt. Jammer genoeg weigert het mechanisme dienst. Het vileine stukje fruit blijft op zijn plaats en van enige stuwning in mijn luchtpijp is geen sprake.

Ik maak me nog niet echt zorgen. Ja, het dringt tot me door dat de situatie ernstig is, maar levensbedreigend kan ze onmogelijk zijn; want ik vertrek naar mijn zoon en de taxi komt zo.

Ik klap de deurtjes van de toiletkast open. Het is onbegrijpelijk, maar dit is wat ik doe: ik inspecteer de inhoud ervan. Een halfvolle doos tampons, mét en zonder inbrenghuls, super en super plus. Een buisje pijnstillers. Een steunverband voor de knie; het is van Theo. Bij het honkbal laat hij zich graag vallen; hoe vaker hij op zijn knieën duikt, hoe groter het applaus. Een gebruikt wattenstaafje, het kopje is in oorsmeer gedoopt, wie laat dat rondslin-

geren? Een hydraterende crème, drie lipsticks, een hete zalf voor stijve spieren, Michaels pillen tegen zijn hoge bloeddruk, papieren zakdoekjes, condooms voor Theo, die doet of hij ze niet nodig heeft.

Ah, zo is sterven dus, schiet het door me heen. Je checkt of je sanitaire hygiëne aangevuld moet worden en ondertussen piept je borstkas en ga je sputterend dood, en als ze je straks missen, is dat zoals je een haardroger mist: waarom ligt die niet in de kast, wie is daarmee aan de haal?

Ik sluit de kastdeuren, de magneten van het slot klikken. Ik wens, en bijna denk ik dat ik dit hardop zeg, dat de klep in mijn keel zoals de kastdeur zou openen en sluiten.

Ik trek mijn mond wijd open, sper mijn kaken en maak mijn borstkas zo ruim mogelijk. Ik spreid mijn armen en probeer de paniek die nu vanuit mijn buik opborrelt weer naar beneden te duwen. Ik maak mezelf wijs dat alles goed komt.

Ik zoek een open plek in de keuken. Ik schuif de barkrukken bij het aanrecht opzij en spreid mijn benen. Ik buig diep voorover, tot mijn hoofd tussen de poort van mijn knieën hangt. Ik kom weer recht en rek me zo ver mogelijk uit. Ook deze oefening herhaal ik een paar keer na elkaar. Er gebeurt niets. Behalve dat ik almaar roder aanloop. Mijn schedel bonkt.

Ik schuif nu ook de tafel opzij. Ik wiek met mijn armen en maak – ik moet een paar pogingen doen voor het me lukt – een handstand. Met mijn benen leunend tegen de ijskast schud ik mijn ondersteboven hangende lijf, maar de klep blijft potdicht en met bonkende slapen laat ik mijn benen weer zakken.

Het komt niet in me op om bij de burens te gaan aankloppen. Evenmin denk ik eraan om een hulpdienst te bellen, wat kan ik zeggen als ik alleen kan hinniken? Zal ik een tekstbericht naar Michael sturen? Welke afscheidszin text je als je aan het stikken

bent – vaarwel, een sinaasappel heeft me gevelde, ik hou van je, jammer dat je er niet bent om de handgreep van Heimlich op me uit te oefenen?

Nog even en mijn hersenen zullen door zuurstofgebrek knappen.

Ik ga weer voor de badkamerspiegel staan. Mijn vingers volgen de ringen van kraakbeen vanaf mijn kin tot aan de aanzet van mijn sleutelbeen. Een hals ziet er op het eerste gezicht zacht uit. In werkelijkheid is hij stug en akelig hard, over zijn constitutie kun je beter niet te lang nadenken.

Ik knijp in mijn schildklieren, druk mijn duimen daar waar het venijnige stukje zich vermoedelijk heeft vastgehecht. Ik steek mijn trillende middel- en wijsvinger in mijn keel. Ik kokhals niet eens. Ik grijp een tandenborstel en probeer met de steel in mijn keel te porren.

Ik herinner me dat ik ooit een film zag over een man die, in een restaurant, dreigt te stikken in een rosé gebakken filet van eend. Het is aan de alertheid van de kelner te danken dat hij zijn eend overleeft, want de kelner heeft de reflex om met zijn kurkentrekker een gat in de hals en luchtpijp van de man te boren. Samen met het bloed hoest het slachtoffer ook de filet uit.

Ik hunker ernaar mezelf zo te verwonden.

Ik vlieg naar de lade waar de kurkentrekker ligt, of hoort te liggen. We hebben minstens drie kurkentrekkers. Maar niet vandaag. Ook niet nadat ik alle lades heb opengetrokken. Ik grijp een mes uit het blok op het aanrecht; ik neem er een met een stevig handvat en een lemmet dat er scherp uitziet, maar het lemmet heb ik niet nodig, het gaat om de punt. Zoals een verpleegster de juiste ader voor de prik zoekt, zo zoek ik in mijn hals de juiste plek om toe te slaan.

In de film valt de man flauw van de pijn. Voor hij neerzigt, krijst

hij als een varken dat naar de slachtbank wordt geleid. Varkens, dat is bekend, voorvoelen hun slacht, en een deel ervan bezwijkt op weg naar het abattoir aan een hartaanval die door hun diepe doodsangst wordt veroorzaakt. Ik hoop al bijna dat ik zo'n hartaanval krijg. De geluiden die ik maak, lijken in elk geval niet langer op die van een mens. En mijn gezicht is purper. Kijk naar mij. Kijk naar wie daar staat. Een mythologische figuur die zelfs in de naslagwerken van haar vader niet voorkomt.

Ik richt de punt van het mes dwars op mijn luchtpijp en wil beginnen te kerven. Maar zo eenvoudig is dat niet. Juist als ik mezelf wil toetakelen, verschijnt daar samen met de anatomie van mijn hals de inventaris van mijn bestaan.

Die is te schraal om te aanvaarden.

Ik wil onze zoon aan de zijde van een vrouw zien, ik wil hem zien trouwen, hier, bij ons, ik wil hem vader zien worden, ik wil grootmoeder zijn, al mogen ze me nooit oma noemen, Mammie is beter, en Michael zal Pappie heten. Ik zal me met Theo's huwelijk niet bemoeien, maar ik wil voor mijn kleinkinderen kleertjes breien; op de overkapte houten banken langs het wandelpad zitten altijd vrouwen en soms ook enkele mannen te breien of te haken, sommigen naaien dikke quilts van doorstikt patchwork die ze verkopen, ik heb de ijver waarmee ze die drukke verzameling van veelkleurige lapjes stof tot een spreij omtoveren vaak bewonderd, en even vaak heb ik met verbazing naar hun rustig werkende handen staan kijken, temeer omdat zo'n spreij toch veel te warm is voor dit deel van het land.

Ik ga naar Mumbai omdat Theo daar binnen twee dagen drientwintig wordt. Hij blijft een jaar in deze Indiase havenstad. Hij is er samen met zijn beste vriend Jacky naartoe gereisd; ze werken er voor een niet-gouvernementele organisatie, de Domestic Workers. Ze zetten zich in voor minderjarige huishoudslaven, nu

ja, huisslaven, want de kinderen doen veel meer dan het huishouden.

Mijn man en ik zijn zowel tegen kinderarbeid als tegen niet-gouvernementele organisaties, maar aan onze mening lieten Theo en Jacky zich niets gelegen liggen. Na hun studie aan Johnson & Wale – hotelmanagement wilden ze een jaar ‘echt eens iets anders doen’. Waar nu mijn paspoort klaarligt, op de tinnen boekenstandaard op het dressoir, prijkten zes maanden geleden hun vliegtickets en paspoorten.

Ze zijn op vrijdag de dertiende juni vertrokken. We vroegen hen: ‘Zou je dat wel doen, je zou met die datumkeuze het ongeluk wel eens over jezelf kunnen afroepen?’ Zij antwoordden: ‘Op vrijdag de dertiende kosten de vluchten tweehonderd dollar minder dan op de andere dagen, dus hoeven we geen seconde te aarzelen.’ Voor hen was die winst belangrijker dan elk bijgeloof. Ach, we moeten gewoon even doorzetten. Als de jongens volgend jaar terug zijn, wordt alles anders. Dan zullen we beginnen aan de verwezenlijking van onze grote droom. We zullen een eigen hotel opstarten. Het hoeft geen groot hotel te worden; een twintigtal ruime en exclusieve kamers is voldoende, en met een hippe bar en aanpalend vleesrestaurant natuurlijk, een alternatieve mini-Smith Wollensky, waar dezelfde smeuïge aardappelpuree wordt geserveerd, en met een terras waarop je wangen niet verbranden van de felle zon...

Ik weet niet hoe lang ik in de spiegel naar de onvoltooide helft van mijn en hun leven sta te gapen. De tijd tikt niet langer in de lengte, maar in de diepte. Er is geen klok in staat om deze onmetelijkheid te vatten of weer te geven.

Ik oefen druk uit op het mes op mijn keel en met het zweet op mijn voorhoofd snijd ik in mijn hals.

Een seconde – of langer – gebeurt er niets. Mijn huid wordt spierwit. Dan stroomt een straaltje lichtrood vocht tussen mijn borsten, over mijn blouse met een bloemetjesmotief. Ik besef dat ik mezelf slechts oppervlakkig heb geraakt. Dat dit een lachertje is. En dat ik, als ik weer lucht wil krijgen, diep moet kerven, met de punt van het mes door het kraakbeen van de pijp moet wrieken.

Ik bid. Al heb ik God al decennialang verlaten, toch roep ik iemand, een opperwezen, aan om tijdens de laatste seconden van mijn leven een bovenmenselijke kracht in me te laten opborrelen, zo'n kracht die je in misdaadfilms ziet, als een stervende op de grond ligt en met zijn schijnbaar laatste adem met een ongeken- de energieopstoot opveert en zijn belager geheel onverwachts een fatale slag toedient – 'zullen-we-eens-zien-wie-hier-straks-de-drieëntwintigste-verjaardag-van-haar-zoon-zal-vieren.'

Maar het bidden helpt niet. En dus wil ik kwaad worden, woedend. Ik weet alleen niet op wie. Het ontbreekt me aan een duidelijk vijandsbeeld. Een tastbare opponent geeft een mens kracht. Tegen een partje sinaasappel kan ik geen oorlogsverklaring uiten.

Ineens houd ik het stukje sinaasappel in mijn hand. Ik kijk naar dat kleine, slijmerige stuk vrucht als naar een vreemdsoortig insect.

II

WOENSDAG 26 NOVEMBER 2008

MUMBAI, APOLLO BUNDER

**HET TAJ MAHAL PALACE &
TOWER HOTEL**

Achteraf heb ik het me duizenden keren afgevraagd. Hoe kan ik, die het geringste gebrek of de kleinste wijziging in een decor detecteer, hen niet hebben zien binnenstormen? Hoe kan ik hen niet hebben gehoord? Hoe is het mogelijk dat ik niets heb gemerkt?

Ik, vat vol procedures. Deskundige in het checken van richtlijnen. Specialiste van vuistdikke handleidingen van hotel- en restaurantbeheer. Ik, de mystery guest die beroepshalve dient te melden dat de naad van een stoffen lampenkap niet helemaal naar achteren is gericht – in oorden waar naar perfectie wordt gestreefd, mogen bezoekers niet zien hoe en waar onderdelen aan elkaar bevestigd zijn; het is de vloeiende lijn die telt, de absence van alles wat het hogere leven aan het ordinaire kan doen denken. Ik, die opmerkt dat een personeelslid geen oogcontact met me maakt, dat de liftknoppen van koper vol vette vingerafdrukken staan, dat de vrouw van de housekeeping een compliment verdient omdat ze zo alert is om tissues en kamillethee met een potje honing naast het bed te zetten, nadat ze, door het aantal zakdoeken in de prullenbak, heeft opgemerkt dat ik snipverkouden ben. Hoe kan die 'ik', die er zo fanatiek naar streeft om in een hotel of restaurant zich niets te laten ontgaan, niets hebben doorgehad?

Negen uur 's avonds.

Theo, Jacky en ik zitten bij het verlichte zwembad van het Taj Mahal Palace & Tower Hotel. Het zwembad is een blauwe rechthoek in de exotische binnentuin die zich achter de glimmende lobby bevindt, voorbij het ontbijtrestaurant en nabij de bar en galerij in de openlucht.

Natuurlijk ben ik me ervan bewust – zeker na de taxirit van de luchthaven tot hier, voorbij de grootste sloppenwijk van Azië, Dharavi – dat er geen grotere spagaat tussen arm en rijk bestaat dan die we hier nu maken.

De jongens hebben aanvankelijk dan ook gemopperd. Ze vonden het Taj Hotel geen gepaste plek om elkaar te ontmoeten. In de eerste plaats omdat in dit oord een enkel drankje meer kost dan het maandloon van de naar schatting twintig miljoen minderjarige huishoudslaven, domestic workers, die India telt. In de tweede plaats omdat het hotel in het zuiden van Mumbai ligt, in de onderste krul die het land in de alomtegenwoordige Arabische Zee maakt. Jacky en Theo werken veel noordelijker in deze stad. Tussen de zuidelijke wijk Colaba en het noordelijker gelegen Bandra en Juhu ligt, in de beste omstandigheden, een dik, hels uur met de taxi of bus. Je moet goede redenen hebben om zo'n kamikazerit te ondernemen. Het kan gebeuren dat één dik uur er drie worden.

Toch heb ik hen kunnen overtuigen om te komen. Zij kennen de stad. Ik niet. Zij kennen de mores van de chauffeurs, die in hun stinkende, geel-zwarte schilden de wegen van de stad bezetten. Ik niet. En bovendien, en ik heb niet getalmd om dat ethisch argument te misbruiken, verblijf ik niet geheel uit vrije wil in dit prestigieuze Taj Hotel, waar glitter en glamour heersen en foto's van voorname gasten – Sophia Loren, Neil Armstrong, Frank Sinatra, John Lennon en vele anderen – de muren sieren. Ik ben

erin geslaagd om mijn reis met een werkopdracht te combineren. Van mijn verblijf in het Taj Hotel zal ik een uitgebreid mystery guest-rapport maken; daarom ben ik hier al twee dagen en heb ik op eigen kosten nog een bijkomende overnachting geboekt, in een standaardkamer. Dat scheelt me het vliegticket en twee overnachtingen. Aan de jongens heb ik beloofd dat ik het bedrag dat ik normaal aan de vlucht en het hotel zou kwijt zijn aan hun organisatie zal overmaken. Zij vinden dat bijzonder aardig en genereus van me, en omdat ze me dat een paar keer zeggen, voel ik me zo ook.

Bij het zwembad zit, op een handdoek die ze op het grasland hebben uitgespreid, een jong koppeltje, omarmd, naar hun smartphone te staren. Ik maak nog snel een foto van de twee. Niet om het stel, dat keurig gekleed is, op een plaatje vast te leggen, maar om die handdoek op dat grasland aan het dossier toe te voegen: ongehoord, en zonder enige twijfel in tegenspraak met de richtlijnen van elk hotel met standing. Zo'n stijlbreuk kan niet worden toegestaan; het kan niet anders of de twee behoren tot de v-vips; zeker 'kinderen van'. Net nadat ik de foto heb genomen – de flits ging af – pakken de twee hun boeltje bij elkaar.

In de tuin hangt een bewegingloze lucht; de zwoele geur van de frangipani bloemen is vermengd met die van motorolie, afkomstig van de vlakbij aangemeerde ferryschepen en wordt opgeklopt door allerhande duistere partikels die het ruim van deze vervuilde stad bevolken.

Dit Taj Mahal Palace & Tower Hotel is het thuis van prinsen en maharadja's. De façade van wit en grijs basalt is echt indrukwekkend. Zoals diverse stedelijke hotels van topklasse is dit gebouw, in elk geval het paleisgedeelte ervan, een pand vol geschiedenis, waar door de groten der aarde nog constant geschiedenis wordt geschreven. Wat een architecturale parel ook, met zijn tientallen

puntige arcades en zuilen, met zijn uivormige koepels en zijn lange, met pilaren geschraagde promenade aan de zee kant, met het grote atrium waar de trap zich doorheen slingert. De recentelijk bijgebouwde toren, hij dateert van de jaren zeventig, kan me niet bekoren. Ik vind niet dat die blokkendoos, hoewel onberispelijk luxueus, het paleis eer aandoet; integendeel, hij staat daar stokstijf, als een soldaat op wacht. Dan vind ik onze glazen wolkenkrabbers veel mooier en geslaagder.

‘Monumentaal erfgoed’ was de term waarmee Theo het paleisgedeelte beschreef. ‘Iconisch,’ voegde Jacky daaraan toe.

Voorals Jacky bleek diep onder de indruk. Toen we elkaar daarstraks in de lobby ontmoetten en omhelsden, keek hij beduusd om zich heen.

Om hen wat op hun gemak te stellen, heb ik hun eerst een cappuccino aangeboden in de Apollo Lounge, van waaruit we zicht hadden op de gasten, op de gehandschoende kelners die de met wit linnen overtrokken trolleys, gevuld met zilveren cloches waaronder gerechten van de roomservice dampten, naar de lift duwden, op de marmeren gangen die naar de winkels leidden en waar koppels samentroepen voor de glimmende etalages om er naar tapijten, kleren en juwelen te kijken – heel af en toe gingen ze naar binnen. Jacky morste met zijn koekje. Een man met witte handschoenen aan veegde met een langstelige stoffer en blik, die ervoor zorgden dat hij zich niet hoefde te bukken, de kruimels op voor Jacky goed en wel doorhad dat hij had gemorst, terwijl een andere man een vers exemplaar op zijn schoteltje schikte.

Na dat voorval, viel me op, begon Jacky zich stoer te gedragen. Het werd me voor het eerst, in al die jaren dat ik hem kende, duidelijk dat hij, waarschijnlijk tegen zijn wil, grovere trekken en manieren had dan Theo. Toen we door de gaanderijen op de gelijkvloerse verdieping voorbij de peperdure boetieks flaneerden,

gooide hij zijn bekken los naar voren. Hij zwaaide met zijn haren alsof hij manen had en bleef, tot op het moment dat we hier in de tuin neerstreken, druk bezig om meer ruimte in beslag te nemen dan hij voor zichzelf nodig had. Onderweg wees hij, weinig discreet, naar een gezette, zwaar opgemaakte Indiase vrouw wier gezicht een en al spanning leek. ‘Ze heeft een kookprogramma op de Indiase televisie. Iedereen kent haar.’

Jacky kent de hotelwereld uitsluitend van zijn studie en stages. Theo heeft de praktische kant van deze wereld van kindsbeen af beleefd en kijkt nergens vreemd van op. Al is hij, net als ik, nog steeds onder de indruk van het leven in het betere luxehotel. Van al die discrete handelingen, uitgevoerd door honderden zichtbare en onzichtbare personeelsleden die onophoudelijk heen en weer rennen om het de gasten naar hun zin te maken. Het is rennen met veel rust. Geen enkel personeelslid, zelfs niet in oorden waar er minstens één werknemer per gast aanwezig is, loopt een ander in de weg en de ene beweging wordt, zoals bij golven in de oceaan, door de volgende opgenomen. De dienstbaarheid van het beste hotelpersoneel is geen synoniem met ondergeschiktheid. Integendeel. Vanuit hun ondergeschikte positie verheffen de bedienden zich juist tot een hoog, onbestemd niveau. Ze doen dat subtiel, maar doortastend. Vol zelfvertrouwen en met grote kennis van zaken en van mensen. Hun gezichten verraden nooit wat er in hun binnenste omgaat. Ze handelen en zwijgen en alles in hen spant samen om je het gevoel te geven dat je koning of koningin bent.

Natuurlijk zullen er zich onder al deze aanwezigen, personeel en gasten, securitymensen in burgerkleding of horeca-uniform bevinden. Dat heb je op plekken als deze, waar zelfs de *doorman* en *piccolo* je met je naam begroeten telkens als je de draaideur in of uit stapt: ‘Goedemorgen, mevrouw Gutmann, nog een prettige